

3. Кравченко Г. Ю. Роль ТЦГ в адаптивному управлінні розвитком кафедральної системи ІІПО. «Адаптивне управління: теорія і практика» Вип. №3(6). shausps2016@gmail.com

УДК 378:373.091.113 (438)

Iryna Nestajko

docent Katedry Pedagogikiyi Zarządzania Oświatą Tarnopolski Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. W.Gnatiuka, nestajko_irena@ukr.net

ZAWODOWO-PEDAGOGICZNE PRZYGOTOWANIE PRZYSZŁYCH NAUCZYCIELI W RP POLSCE W KONTEKŚCIE EUROINTEGRACYJNEJ POLITYKI OŚWIATOWEJ: TEORETYCZNE ASPEKTY I DOŚWIADCZENIE

Polityka oświatowa jest integralną częścią polityki społecznej. Obejmuje ona całokształt problemów dotyczących ustroju szkolnictwa, organizacji procesu nauczania, metod kształcenia i wychowania. Jako dyscyplina naukowa «(...) zajmuje się ustalaniem optymalnych zasad upowszechniania oświaty wśród dzieci, młodzieży i dorosłych z punktu widzenia przygotowania ich do życia, zawodu i aktywnego uczestnictwa w kulturze (...)» [4]. W praktyce polityka oświatowa oznacza działania państwa w dziedzinie szkolnictwa i wychowania, realizowanie celów kształcenia oraz podstawy materialno-techniczne funkcjonowania przyjętego systemu oświatowego jak i zarządzanie instytucjami zajmującymi się tą dziedziną. W temacie kształcenia zawodowego istotnym jest przygotowanie takiej liczby kadr w poszczególnych zawodach i specjalnościach, która będzie mogła być wykorzystana przez gospodarkę i odpowiadać jej potrzebom w celu ograniczenia bezrobocia.

Na obecnym etapie rozwoju polskiej oświaty coraz większy nacisk kładziony jest na jakość pracy szkół, w których kluczowym elementem jest kadra nauczycielska. Od jej umiejętności i motywacji zależą w dużym zakresie osiągnięcia edukacyjne uczniów. Proces przygotowania do wykonywania zawodu nauczycieli nie jest jednak priorytetem polityki edukacyjnej.

Problematyka, związana z przygotowaniem zawodowym nauczyciela oraz dyrektora, choć wydaje się opracowana dosyć szeroko i szczegółowo zarówno w literaturze polskiej, jak i zagranicznej, to jednak zmieniające się warunki społeczno-polityczne i związane z nimi zmiany oświatowe powodują konieczność stałego jej podejmowania.

W Europie, jak można przeczytać w *Raporcie Eurydice* Komisji Europejskiej (European Commission, EACEA, Eurydice, 2013), funkcjonują dwa modele kształcenia nauczycieli: równoległy (jednoczesne uzyskiwanie kwalifikacji ogólnych i zawodowych) i etapowy (uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych po uzyskaniu tytułu zawodowego lub pod jego koniec).

Bezsporne jest to, że przyszłość każdego narodu, państwa i wspólnoty narodów zależy w dużej mierze od jakości przyszłych nauczycieli. Obecnie kraje europejskie oferują różne modele przygotowania w zależności do treści i formy. Połączone procesy edukacyjne w nowoczesnej Europie, zachęcają do poszukiwania wspólnej płaszczyzny skomplikowanej architektury fachowego przygotowania pedagogów. Pedagogiczna Konstytucja Europejska definiuje jedyne wartości oraz metodologiczną platformę szkolenia nowych nauczycieli zjednoczonej Europy XXI wieku. Dokument zwraca uwagę na główne parametry edukacji pedagogicznej – zasady jej rozwoju, treść, warunki, oczekiwane wyniki realizacji.

Dobro wspólne, tolerancja, pokój, ochrona środowiska naturalnego, przestrzeganie praw człowieka, solidarność są nadrzędnymi wartościami. Przygotowanie nauczycieli, oparte na wyżej wymienionych wartościach z uwzględnieniem różnic narodowych jest głównym rdzeniem, wokół którego powinny być prowadzone procesy modernizacyjne i innowacyjne w edukacji europejskiej. Współczesny europejski nauczyciel powinien szukać odpowiedzi na nowoczesne wyzwania oraz kierować uczniów i studentów do klasycznej wiedzy naukowej, wysokiej kultury społecznej i praktycznych doświadczeń pokoleń, przekazywać im wartości społeczne i kulturowe w duchu humanizmu i dobra wspólnego.

Podstawy prawne przygotowania zawodowego nauczycieli określone zostały w zaleceniach MOP/UNESCO dotyczących statusu nauczyciela (1966) oraz zaleceniach UNESCO dotyczących statusu kadry szkolnictwa wyższego (1997), Konwencji Lizbońskiej o uznaniu kwalifikacji w szkolnictwie wyższym (1997) oraz w Deklaracji Bolońskiej w sprawie ujednoczonych zasad organizacji szkolnictwa

wyższego w europejskim obszarze edukacyjnym, w Międzynarodowych Standardach Klasyfikacji Edukacji (ISCED – 2011).

Znaczenie Pedagogicznej Konstytucji Europy, opracowanej przez prof. Andrushchenko (Ukraina), prof. Moritz (Niemcy), prof. Algirdas Gaizhutis (Litwa) ma na celu uzupełnienie listy instrumentów międzynarodowych w dziedzinie szkolnictwa wyższego dokumentem, który integruje podstawy pedagogiczne w europejskiej przestrzeni edukacyjnej [7].

Kształtowanie nauczyciela to kształcenie osobowości o wysokim poziomie wiedzy, kultury, wysokich walorach duchowych i moralnych. Taka osoba będzie mogła nauczać dzieci i młodzież zgodnie z wymogami XXI wieku, co stanowi główne zadanie pedagogiki i różnych form szkolenia pedagogicznego.

Bieżący kontekst europejskiej edukacji pedagogicznej określony został przez uniwersalne normy humanistyczne zakorzenione w europejskiej przestrzeni.

Zasady pedagogicznej edukacji określają budowę, funkcjonowanie i rozwój pedagogicznego kształcenia w obszarze europejskim. Najważniejsze z tych zasad to: antropocentryzm, naukowość, dostępność, systemowe podejście, praktyczność, indywidualne podejście, kreatywność, autonomia akademicka, rozwój innowacyjny.

Głównym celem przygotowania nowych nauczycieli jest formowanie umiejętności (kompetencji) do praktycznej działalności edukacyjnej opartej na zdobytej wiedzy, z określoną zdolnością do wykorzystania tej wiedzy w praktyce.

Do kluczowych kompetencji nauczycieli w XXI wieku powinny należeć: 1) kompetencja naukowca-badacza; 2) kompetencja informacyjna; 3) kompetencje lingwistyczne (nowoczesny nauczyciel powinien być biegły w kilku językach europejskich); 4) kompetencje adaptacyjne (nauczyciel musi być przygotowany do funkcjonowania we współczesnej rzeczywistości); 5) kompetencje komunikacyjne (nowoczesny pedagog musi być psychologiem oraz pracownikiem socjalnym); 6) zdolność do nauki i rozwoju przez całe życie; 7) empatia – umiejętność rozumienia doświadczenia ucznia lub studenta i empatii w procesie komunikacji.

Profesjonalizm oraz zdolności kreatywne w celu przeniknięcia w duchowy świat dziecka są najważniejszymi kompetencjami nowego nauczyciela.

Wysoki profesjonalizm oraz kompetencje są warunkiem bycia współczesnym nauczycielem – a więc człowiekiem o głębokiej wiedzy oraz wysokiej kulturze, humanistycznej światopoglądzie oraz moralności, narodowych i uniwersalnych wartościach, umiejętnościach edukacyjnych, aspiracji dotyczących ich wdrożenia w europejskiej oraz międzynarodowej przestrzeni życiowej.

Podstawą efektywności procesu edukacyjnego jest praktyka pedagogiczna prowadzona przy odpowiednio wyposażonej bazie w instytucjach edukacyjnych, jak również w nowoczesnych przedsiębiorstwach oraz organizacjach z różnych sektorów: zarządzania publicznego i prywatnego, edukacji, zdrowia, kultury.

Praktyka pedagogiczna jest aktywną (funkcjonalną) oraz przedmiotową w swojej naturze, jest źródłem (i mechanizmem) rozwoju społecznego oraz pedagogicznego doświadczenia, występuje jako kryterium prawdy w procesie pedagogicznym.

Praktyka umożliwia «zanurzenia» osobowości w realnym procesie tworzenia, poznawanie tego procesu nie tylko od strony zewnętrznej, czyli na bazie wiedzy teoretycznej, ale także od strony wewnętrznej, a więc w całościowym ujęciu procesu tworzenia, konkretnym i rzeczywistym. Przygotowanie przyszłych profesjonalistów bez praktyki nie jest możliwe.

Spółczesność wymaga radykalnej modernizacji przygotowania praktycznego przyszłych nauczycieli, zapewnienia jego ciągłości oraz spójności wdrażania następujących elementów: a) praktyka zapoznawcza; b) praktyka kulturologiczna; c) praktyka edukacyjna; d) praktyka nauczycielska; e) praktyka przedmiotowa.

Specjalny nacisk położony jest na praktykę obywatelską przyszłych nauczycieli, która przebiega w czasie całego procesu kształcenia. Jej głównym celem jest integracja przyszłych specjalistów w systemie relacji społecznych, formowanie aktywnej postawy obywatelskiej, zapobieganie biernemu nastawieniu nauczyciela do życia.

Jak można zauważyć, badani wysoko oceniają rolę praktyk w swoim przygotowaniu zawodowym. Warto jednak zaznaczyć, że w trakcie studiów studenci odbywają dwie praktyki ciągłe (w przedszkolu i w klasach początkowej szkoły podstawowej) po 120 godzin oraz praktyki śródroczne, zarówno w przedszkolu, jak i w klasach początkowych (na studiach I stopnia po 60 godzin, na studiach II stopnia po 30).

Procesy związane z integracją europejską wymagają szybkiego oczyszczenia, odnowienia wiedzy humanistycznej, powrotu wartości humanistycznych do sfery społecznej. Może to być dokonane przez nauczycieli przygotowanych w zgodzie z podobnymi wartościami międzykulturowymi mieszkających w społeczności europejskiej.

Zawód nauczyciela jest zawodem zaufania publicznego i powinien być otoczony szczególną troską ze strony państwa ze względu na wpływ nauczycieli na kolejne pokolenia uczniów.

Dyrektor szkoły, jak sugeruje sama nazwa stanowiska jest najwyższym stanowiskiem w przestrzeni placówek oświatowych – szkół podstawowych, gimnazjów i liceów, etc., szkół publicznych i niepublicznych. To od niego zależy w dużej mierze dydaktyczny poziom placówki i prowadzonej przez nią zajęć, zapewnienie warunków dla realizacji programu edukacyjnego i przyjaznej atmosfery. Dyrektor szkoły czuwa nad wypełnianiem celów ustalonych przez radę pedagogiczną (której przewodniczy), wewnętrzne i zewnętrzne organy decyzyjne. Osoba obsadzona na tym stanowisku zajmuje się przede wszystkim wypełnianiem szeregu formalności, niezbędnych dla wypełniania statutowych zadań, choć w większości przypadków dyrektorzy zajmują się także pracą dydaktyczną. Dyrektor nadzoruje i kontroluje działania wszystkich jednostek zatrudnionych w podległej placówce.

Literatura

1. S.Kowal, M.Mądry-Kupiec. Przygotowanie do wakowania zawodu nauczyciela, Kraków, 2015.
2. Przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela, Warszawa, 2017.
3. Teresa Bogusława Chmiel. Wizje i (re)wizje przygotowania do zawodu nauczyciela. Wrocław 2014. 154 s.
4. Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (j.t. Dz.U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572; ost.zm. Dz.U. z 2009 r. nr 219, poz. 1705)
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 27 października 2009 r. w sprawie wymagań kwalifikacyjnych, jakim powinna odpowiadać osoba zajmująca stanowisko kierownicze w poszczególnych typach publicznych szkół i rodzajach publicznych placówek (Dz.U. nr 184, poz. 1436)
6. https://opub.dsw.edu.pl/bitstream/11479/200/1/Wizje_i_rewizje_przygotowania_do_zawodu_nauczyciela.pdf
7. <https://www.wspkorczak.eu/uczelnia/akty-prawne/pedagogiczna-konstytucja-europejska>